

Psykodraaman käytön eettiset ohjeet

Suomen Psykodraamayhdistys ry

**Morenolaisen psykodraaman
kouluttajayhdistys (MOPSI) ry**

1. EETTISTEN OHJEIDEN TAUSTA	4
1.1 JOHDANTO	4
1.2 PSYKO- JA SOSIODRAAMAN LUONNE JA TARKOITUS	4
1.3 PSYKODRAAMAKENTTÄ SUOMESSA.....	5
1.4 OHJEIDEN TARKOITUS JA KÄYTTÖ.....	5
2. YLEISET EETTISET PERIAATTEET	6
2.1 IHMISARVO JA PERUSOIKEUDET	6
2.2. AMMATILLISUUS	6
2.3 HOIDOLLISUUS.....	6
2.4 RIIPPUMATTOMUUS	7
2.5 YHTEISÖLLISYYS	7
3. OIKEUS MENETELMIEN KÄYTTÄMISEEN	8
3.1 YLEISTÄ.....	8
3.2 PSYKO- JA SOSIODRAAMAOHJAAJA	8
3.3 TOIMINNALLISEN RYHMÄTYÖN OHJAAJA.....	8
3.4 MUUT.....	8
4. ASIAKKAIDEN VALINTA, SUOSTUMUS JA SOPIMUKSET	9
4.1 YLEISTÄ.....	9
4.2 INFORMAATIO ASIAKKAILLE	9
4.3 VALINTA TERAPIARYHMIIN	9
4.4 SUOSTUMUS JA VAPAAEHTOISUUDEN PERIAATE.....	9
4.5 TYÖSKENTELYSOPIMUS.....	10
4.6 ASIAKKAAN OIKEUDET.....	10
4.7 OHJAAJAN OIKEUDET.....	10
5. LUOTTAMUKSELLISUUS	11
5.1 VAITIOLOVELVOLLISUUS	11
5.2 LUOTTAMUSSUHTEET KOULUTETTAVIIN.....	11
5.3 ASIAKASTIETOJEN KÄYTTÖ	11
6. HYVÄKSIKÄYTTÖTAPAUKSET.....	12
6.1 YLEISTÄ.....	12
6.2 TALOUDELLINEN HYVÄKSIKÄYTTÖ	12
6.3 HENKINEN JA SOSIAALINEN HYVÄKSIKÄYTTÖ.....	12
6.4 SEKSUAALINEN HYVÄKSIKÄYTTÖ.....	12
7. MUUT TYÖSKENTELYYN LIITTYVÄT KYSYMYKSET	12
7.1 YLEISTÄ.....	12
7.2 FYYSINEN TURVALLISUUS	13
7.3 APUHENKILÖT	13
7.4 MENETELMÄN SOVELTAMISEN RAJAT.....	13
8. KOLLEGIAALISUUS JA MUUT AMMATILLISET SUHTEET	13
8.1 YLEISTÄ.....	13
8.2 MARKKINOINTI JA KILPAILU.....	14
8.3 KONSULTOINTI JA YHTEISTYÖ.....	14
8.4 MUUT TERAPEUTIT, HOITOJÄRJESTELMÄT JA AMMATILLISET SUHTEET	14
9. JULKINEN SANA.....	14
9.1 YLEISTÄ.....	14

10. JATKO- JA TÄYDENNYSKOULUTUS SEKÄ ITSENSÄ HOITAMINEN	14
10.1 YLEISTÄ.....	14
10.2 JATKUVAN KOULUTUKSEN MERKITYS.....	15
10.3 TYÖNOHJAUS JA OMAN PERSONAN HOITAMINEN	15
10.4 TUTKIMUS.....	15
11. VALITUKSET JA SEURAAMUKSET	15

1. EETTISTEN OHJEIDEN TAUSTA

1.1 Johdanto

Psyko- ja sosiodraamaohjaajilla sekä toiminnallisen ryhmätyön ohjaajilla on oma eettinen ohjeistonsa, kuten monilla muillakin ihmissuhdetyötä tekevillä ammattikunnilla. Ohjeiston tarkoituksena on esittää pääperiaatteet siitä, miten turvallisuus, inhimillisuus ja asiantuntevuus taataan psyko- ja sosiodraamassa.

Ammattieettisissä ohjeissa esitellään sekä psyko- ja sosiodraaman keskeistä filosofiaa että ihmissuhdetyön yleisiä eettisiä periaatteita. Muiden eettisten ohjeiden tavoin erityistä painoa on pantu asiakkaan ihmisarvon ja vapauden suojelemiselle. Pääsääntönä on, ettei työskentelyssä esiinny minkäänlaista pakottamista, harhaanjohtamista, loukkaamista tai manipulointia. Asiakas on aina oman elämänsä paras asiantuntija.

Ryhmätyöskentelyyn liittyen psyko- ja sosiodraaman haasteena on ymmärtää ryhmään liittyviä ilmiöitä, ohjaajan roolia ja velvollisuuksia ryhmäprosessissa. Ohjeissa on kiinnitetty huomiota myös näihin seikkoihin sekä ryhmien muodostamisen että ryhmän jäsenille annettavan informaation merkitykseen. Työskentelyn on aina perustuttava selviin vapaaehtoiisiin sopimuksiin, jossa luottamuksellisuus on keskeinen periaate. Työskentelyn ryhmämuotoisuus asettaa myös salassapitoon nähden erityisiä velvoitteita.

On tärkeää, että psyko- ja sosiodraaman käyttö Suomessa on ammattitaitoista toimintaa, joka perustuu eettisiin standardeihin. Vain eettisesti selkeä, ammatillisesti korkeatasoinen ja henkilökohtaisen vastuun tiedostava toiminta antaa turvallisen pohjan näiden menetelmien käytölle.

1.2 Psyko- ja sosiodraaman luonne ja tarkoitus

Psyko- ja sosiodraama perustuvat Jacob Morenon teoriaan luovasta ja spontaanista ihmisestä, joka kykenee ymmärtämään itseään ja maailmaansa, liittymään toisiin, uudistumaan omien päämääriensä suuntaisesti sekä muuttamaan yhteiskuntaa inhimillisemmäksi ja oikeudenmukaisemmaksi.

Psyko- ja sosiodraaman terapeuttinen väline on ryhmä, joka ohjaajansa johdolla virittyy näyttämölliseen ilmaisuun ja keskinäiseen vuorovaikutukseen. Ryhmässä virinnyt spontaanisuus muuttuu luovaksi toiminnaksi. Ryhmä osallistuu kokonaisuudessaan siihen terapeuttiseen, kasvatukselliseen ja sosiaaliseen prosessiin, jonka tavoitteena on sekä yksilön että yhteisön hyvä. Metodi ja ryhmän prosessi eivät ole vain teknisiä asioita, vaan heijastavat työskentelyn päämäärää. Psyko- ja sosiodraaman ryhmäkeskeisyydestä johtuen sosiometrisellä työskentelyllä on ohjaamisessa keskeinen asema.

Menetelmä on myös ohjaajakeskeinen. Ohjaaja on aktiivinen ja vie työskentelyä eteenpäin erilaisten interventioiden ja ohjeiden avulla. Hän vastaa pitkälle työskentelyn prosessista eli siitä, mitä tilanteita käsitellään, mitä rooleja tuotetaan ja tutkitaan, milloin rooleja vaihdetaan ja milloin työskentely lopetetaan. Kaikki ohjaajan valinnat vaikuttavat ryhmään. Tietoisuus tästä ja vastuullisuus oman aseman käytössä ovat osa ammatillisuutta. Raja terapeuttisen sekä muun yksilölliseen ja sosiaaliseen kasvuun tähtäävän työskentelyn välillä on usein

liukuva. Näitä menetelmiä voidaan käyttää terapia-, kasvatusta-, koulutusta-, teatteri- ja kehittämistyössä sekä yhteiskunnallisten ja sosiaalisten kysymysten käsittelyssä.

1.3 Psykodraamakenttä Suomessa

Suomen Psykodraamayhdistys ry kouluttaa psyko- (PDO) ja sosiodraamaohjaajia (SDO) sekä toiminnallisen ryhmätyön ohjaajia (TRO). Yhdistyksen hallitus vahvistaa tutkintovaatimukset koulutusvaliokunnan esityksestä ja koulutusvaliokunta huolehtii koulutuksen pätevyydestä.

Morenolaisen psykodraaman kouluttajayhdistys ry (MOPSI) on psykodraamakouluttajien yhdistys, jonka jäsenet kouluttavat Helsingin Psykodraamainstituutissa, Suomen Morenoinstituutissa, Kasvunpaikassa ja Pohjoisen Psykodraamassa toiminnallisen ryhmätyön ohjaajia (TRO), psyko- ja sosiodraamaohjaajia (CP, certified practitioner) ja psykodraamakouluttajia (TEP, Trainer, Educator and Practitioner). CP ja TEP tutkinnot seuraavat Nordic Board of Examiners in Psychodrama, Sociometry and Group Psychotherapy:n koulutusstandardeja.

Suomen Psykodraamayhdistys ja MOPSI ovat FEPTO:n (Federation of European Psychodrama Training Organisations) jäseniä ja edistävät psyko- ja sosiodraaman käyttöä sekä toimivat yhdyssiteenä kyseisiä menetelmiä työssään soveltavien ammattihenkilöiden välillä. Tiedotus, tutkimuksen edistäminen ja kansainvälisistä yhteyksistä huolehtiminen ovat myös molempien yhteisöjen tehtäviä.

1.4 Ohjeiden tarkoitus ja käyttö

Nämä eettiset ohjeet sitovat edellä mainittujen yhteisöjen kouluttamia psyko- ja sosiodraamaohjaajia, toiminnallisen ryhmätyön ohjaajia sekä psykodraamakouluttajia sekä näihin tehtäviin koulutautuvia. On toivottavaa, että myös muut näitä menetelmiä käyttävät sitoutuvat ohjeistossa ilmaistuihin periaatteisiin.

Koska psyko- ja sosiodraaman sovellusalue on laaja ja koska itse menetelmän luonteeseen kuuluu sen voimakas tilannesidonnaisuus, ei ohjeissa voida antaa yksityiskohtaisia neuvoja kaikkien tilanteiden varalle. Ohjeet ilmaisevat ennen kaikkea työskentelyn yleisiä periaatteita ja suuntaviivoja. Ohjaajan vastuulla on niiden soveltaminen käytännön työhön.

Ohjeet ilmentävät niitä keskeisiä toimintaperiaatteita ja päämääriä, jotka psyko- ja sosiodraamalla on. Niiden tarkoituksena on myös muistuttaa siitä, ettei yksikään ohjaaja ole vapaa riskeistä, jotka johtuvat hänen oman persoonansa ja ammattitaitonsa määrittämisestä rajoista sekä siitä riippuvuudesta, mikä tavallisesti leimaa asiakkaiden suhdetta ohjaajaan. Ohjaaja ei ole ihmisenä ohjattavansa yläpuolella, vaan kantaa tämän kanssa samanlaista ihmisen osaa ristiriitaisuuteen ja rajoituksiin.

Eettiset ohjeet on hyväksytty ensimmäisen kerran Suomen Psykodraamayhdistyksen hallituksen kokouksessa 14.11.1991 ja MOPSI on sitoutunut noudattamaan samoja ohjeita. Molempien yhteisöjen yhteinen ammattieettinen toimikunta vastaa ohjeiden ajanmukaisuudesta ja päivityksestä yhdistyksen ja MOPSI:n nettisivuilla. Ohjeet on tarkistettu 2004 ja ne on hyväksytty

Suomen Psykodraamayhdistyksen hallituksen kokouksessa 26.8.2004 ja MOPSI:n hallituksen kokouksessa 16.08.2004.

2. YLEISET EETTISET PERIAATTEET

2.1 Ihmisarvo ja perusoikeudet

Jokaisen ihmisen ihmisarvo on ehdoton, tasavertainen ja loukkaamaton. Ihminen on autonominen ja vastuullinen olento, jonka perusoikeuksia on kaikissa olosuhteissa kunnioitettava. Näihin oikeuksiin kuuluvat mm. fyysinen ja henkinen koskemattomuus, oikeus olla selvillä itseään koskevista asioista sekä itsemäärääminen. Psyko- ja sosiodraamaohjaaja toimii sen ihmiskäsityksen ja arvomaailman pohjalta, jota ilmentävät esimerkiksi YK:n hyväksymät ihmisoikeuksien yleiset asiakirjat sekä terveydenhuollossa voimassa olevat eettiset ohjeistot. Ne eivät ole ainoastaan ulkoisia normistoja, vaan niiden keskeiset periaatteet sisältyvät psyko- ja sosiodraaman teoriaan luovasta, spontaanista ja ainutkertaisesta ihmisestä sekä ryhmäprosessista. Roolinvaihdon keskeinen asema työskentelymenetelmänä muistuttaa siitä periaatteesta, että voidakseen kantaa vastuunsa jokaisen ihmisen on pyrittävä katsomaan maailmaa toisen näkökulmasta ja hänen kokemukseensa eläytyen.

Psyko- ja sosiodraama ovat näyttämöllisiä ja kokemuksellisia ryhmäprosesseja, joita sovellettaessa ryhmän tilannekohtainen riippuvuus ohjaajasta on suuri. Ohjaajan aktiivinen rooli ryhmäprosessissa on suurempi kuin esimerkiksi psykoanalyttisessä ryhmäterapiassa. Ellei ohjaaja ole sisäistänyt työnsä eettisiä periaatteita, hänen toimintansa voi muodostua uhaksi ryhmän jäsenille.

2.2. Ammatillisuus

Psyko- ja sosiodraaman ohjaaminen on vaativaa ammatillista toimintaa. Sen itsenäinen harjoittaminen edellyttää pätevää koulutusta, todettua ammattipätevyyttä, jatkuvaa opiskelua, itsensä kehittämistä sekä oman persoonan huoltamista. Vaikka näiden menetelmien soveltamisessa ohjaajan persoonalliset ominaisuudet ja kyvyt tulevat korostetusti esiin, osaaminen ja vastuu perustuvat selkeään ammatilliseen koulutukseen ja sisäistettyyn ammattirooliin. Siksi koulutuksen keskeinen tarkoitus on luoda ohjaajille vahva ammatti-identiteetti, joka auttaa heitä selviytymään työn mukanaan tuomista yllättävistäkin tilanteista.

2.3 Hoidollisuus

Terapeuttisessa käytössä psyko- ja sosiodraama ovat hoidollisia menetelmiä, joiden tarkoituksena on asiakkaan henkisen, sosiaalisen ja fyysisen hyvinvoinnin edistäminen. Näiden menetelmien hoidollinen käyttö edellyttää, että ohjaajalla on tarvittava pätevyys ja että hän sitoutuu asiakkaansa hoitoprosessiin riittävän pitkäksi aikaa. Ohjaajan on erityisesti otettava huomioon se hoidollinen riippuvuussuhde, joka syntyy hänen ja asiakkaan välillä. Hän ei saa käyttää omaa asemaansa asiakkaansa tahdon tai koskemattomuuden murtamiseen.

2.4 Riippumattomuus

Terapeutin, kouluttajan ja tutkijan roolissaan ohjaaja on itsenäinen ammattilainen, jonka toiminta perustuu ammattitaitoon, omaan eettiseen vastuuseen sekä asiakkaan kanssa tehtyihin sopimuksiin. Ohjaaja ei saa antautua ulkopuolisten taloudellisten, ideologisten, sosiaalisten tai uskonnollisten intressien välikappaleeksi. Myös toimiessaan kolmannen osapuolen toimeksiannosta hänen työssään on ratkaisevaa vain asiakkaan paras. Asiakkaan oikeuksia ja intressejä vastaan suunnattu harhauttaminen, salailu tai manipulaatio eivät ole koskaan eettisesti perusteltuja. Ohjaajan on oltava avoin ja työskentelyn kestäessä tehtävä asiakkaalle selväksi ne ehdot ja rajoitukset, joiden mukaan hän toimii.

2.5 Yhteisöllisyys

Psyko- ja sosiodraaman käyttö perustuu ihmisen yhteisöllisyyden tunnustamiseen ja arvostamiseen. Ryhmä toimii subjektina ja auttamisen välineenä. Työskentelyn keskeisenä tavoitteena on, että yksilö näkee yhteisölliset siteensä, tunnistaa oman sosiaalisen vastuunsa ja on kykenevä tuottamaan positiivista yhteiskunnallista muutosta yhdessä muiden kanssa. Ryhmän jäseniltä yhteisöllisyys edellyttää riittävää solidaarisuutta muita ryhmäläisiä kohtaan sekä ehdotonta luottamuksellisuutta. Jäsenet sitoutuvat myös edistämään ryhmän muiden jäsenten hyvinvointia. Ohjaajan velvollisuutena on oikeudenmukaisuuden toteuttaminen ja puolustaminen ryhmäprosessissa. Joihinkin ryhmäläisiin kohdistuva syrjintä tai suosinta on epäeettistä. Ryhmämuotoinen työskentely on haasteellista, vaativaa ja joskus haavoittavaakin. Ohjaajan vastuulla on, ettei kenestäkään tule pysyvästi ryhmän uhria tai syntipukkia.

3. OIKEUS MENETELMIEN KÄYTTÄMISEEN

3.1 Yleistä

Psyko- ja sosiodraamaohjaajan ja toiminnallisen ryhmätyön ohjaajan pätevyys saadaan suorittamalla Suomen Psykodraamayhdistyksen tai MOPSIN koulutusstandardien mukainen koulutusohjelma. Yhdistyksen koulutusvaliokunta sekä MOPSIN kouluttajakollegio valvovat koulutusohjelmien toteuttamista. Ammattieettinen toimikunta puolestaan käsittelee koulutukseen sekä valmistumisen jälkeiseen työhön liittyviä eettisiä kysymyksiä.

3.2 Psyko- ja sosiodraamaohjaaja

Psyko- ja sosiodraamaohjaajana voi toimia itsenäisesti kyseisen koulutusohjelman hyväksyttävästi suorittanut henkilö. Hänen toimintansa perustuu ohjaajakoulutuksen lisäksi hänen oman peruskoulutuksensa antamaan pätevyyteen sekä siihen elämän- ja ammattikokemukseen, mikä hänellä on. Ohjaajan on kuitenkin jokaisessa työtilanteessa erikseen harkittava oman osaamisen ja asiakkaiden turvallisuuden määräämät rajat. Tarvittaessa hän konsultoi kollegoitaan tai antaa tehtävän siihen paremmin soveltuvan ohjaajan hoidettavaksi.

3.3 Toiminnallisen ryhmätyön ohjaaja

Toiminnallisen ryhmätyön ohjaajana voi toimia kyseisen koulutusohjelman hyväksyttävästi suorittanut henkilö. Hän kykenee ensisijaisesti soveltamaan psyko- ja sosiodraamaan perustuvia ryhmätyömenetelmiä omassa työssään ja voi myös työskennellä valmiin ohjaajan työparina. Muutoin häneen pätee sama mitä edellä todettiin peruskoulutuksen ja työ- ja elämäkokemuksen merkityksestä.

3.4 Muut

Tämän ohjeiston eettiset periaatteet soveltuvat noudatettavaksi kaikkien psyko- ja sosiodraamamenetelmiä käyttävien ammattihenkilöiden työskentelyssä. Näitä menetelmiä käyttävät terapia-, kasvatus-, koulutus-, sosiaali- ja kehittämistyössä sekä tarinateatterissa muutkin kuin ohjaaja- tai TRO-tutkinnon suorittaneet henkilöt. Koska heidän koulutuksensa on usein vähäisempi kuin koulutettujen ohjaajien, tulee se huomioida ryhmien muodostamisessa, työskentelytavoissa ja sovellusalueissa. Esimerkiksi työnohjaus toimii merkittävänä tukena tällaisessa tapauksessa. Jokaisen velvollisuutena on toimia niissä rajoissa, jotka määräytyvät hänen osaamisestaan ja ammatillisesta pätevyydestään

4. ASIAKKAIDEN VALINTA, SUOSTUMUS JA SOPIMUKSET

4.1 Yleistä

Psyko- ja sosiodraama sekä niihin pohjautuvat ryhmätyömenetelmät soveltuvat hyvin erilaisten asiakasryhmien tarpeisiin. Asiakkaat voivat olla esim. terapiapotilaita, kuntoutettavia, tietyssä koulutuksessa olevia, työyhteisöjen jäseniä tai itsetuntemustaan lisäämään pyrkiviä henkilöitä. Myös asiakkaiden ikä, sosiaalinen asema ja psyykkinen tila saattavat vaihdella huomattavasti. Kaikkiin ryhmiin pätee sama asiakaskeskeisyyden periaate; kaikkea toimintaa ohjaa asiakkaan tarve, rajat, mahdollisuudet sekä perusoikeudet.

4.2 Informaatio asiakkaille

Tiedon jakaminen psyko- ja sosiodraamasta sekä niiden sovelluksista eri alueille on tärkeää. Se auttaa asiakkaita näkemään menetelmien antamat mahdollisuudet ja sen, mitä niiden käyttö osallistujilta edellyttää. Lisäksi jokaisesta kurssista tai ryhmästä on laadittava kirjallinen esite, joka kuvaa menetelmien luonnetta, ryhmän tavoitteita, työskentelytapoja ja periaatteita. Kurssin tai ryhmän alussa on esitettävä sama informaatio suullisesti ja annettava ryhmäläisille mahdollisuus kysymysten ja kommenttien esittämiseen.

4.3 Valinta terapiaryhmiin

Terapiaryhmiin tulevat asiakkaat haastatellaan etukäteen. Haastattelussa kartoitetaan odotukset, terveydentila, lääkitykset, fyysiset rajoitukset, mahdollisesti käynnissä olevat hoidot sekä sosiaalinen verkosto ja sen toimivuus. Erityisesti on harkittava vakavista mielenterveyshäiriöistä kärsivien henkilöiden valitsemista ryhmiin. Niissä tilanteissa on huomioitava ryhmän kokoontumistiheys ja paikka (sairaala, päiväsairala, avohoito), ryhmän kokoonpano ja ohjaajien ammattitaito sekä ryhmän luonne. Akuutit kriisit ovat yleensä este ryhmiin ottamiselle.

Ongelmia saattaa syntyä, jos ohjaajalla on sama henkilö sekä kahdenkeskisessä asiakassuhteessa että ryhmän jäsenenä. Seurauksena voi olla luottamuksen murtumista, kateutta ja kohtuutonta riippuvuutta. Mikäli tällaista kaksoissuhdetta kuitenkin tietyssä tilanteessa pidetään poikkeuksellisesti mahdollisena, on siihen liittyviä ongelmia käsiteltävä perusteellisesti sekä asiakkaan itsensä että koko ryhmän kanssa.

Ohjaajan ei tule ottaa ryhmäänsä henkilöitä, joiden kanssa työskentelyyn hänen ammattitaitonsa ja persoonalliset kykynsä eivät oletettavasti riittäisi. Jos ohjaaja myöhemmin havaitsee, että tällaisia henkilöitä kuitenkin ryhmässä on, hänen tulisi ohjata heidät sopivamman avun äärelle. Myös liian läheisten ja tuttujen henkilöiden ottaminen ryhmään ei ole suotavaa.

4.4 Suostumus ja vapaaehtoisuuden periaate

Ryhmiiin osallistuminen edellyttää ryhmäläisten vapaaehtoista suostumista, joka perustuu ymmärrettyyn tietoon ryhmän tarkoituksesta, työskentelytavoista ja säännöistä. Joissakin tilanteissa ryhmiin osallistuminen on pakollista, esimerkiksi

opiskeluun liittyen. Asiakkaalle on aina tehtävä selväksi, että vaikka ryhmässä edellytetään periaatteessa myönteistä asennoitumista työskentelyyn ja halukkuutta osallistua esimerkiksi apuhenkilöiden rooleihin, niin kussakin yksittäisessä tapauksessa on henkilön vapaasti päätettävissä, suostuuko hän tarjottuun tehtävään vai ei. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö ohjaajalla olisi oikeus ja velvollisuus osoittaa asiakkaan vastarintaa ja työskennellä sen kanssa niissä rajoissa, jotka asiakas on hyväksynyt. Rajankäynti toisaalta asiakkaan itsemääräämisoikeuden ja toisaalta muutosvastarinnan käsittelyn välillä edellyttää ohjaajalta erityisen tarkkaa harkintaa.

4.5 Työskentelysopimus

Terapiaryhmissä työskentelysopimuksen yleisistä ehdoista puhutaan alkuhaastattelussa ja ryhmän alussa ja kertaluontoisissa psykodraamaryhmissä (esim. kasvuryhmät) ensimmäisessä kokoontumisessa. Sopimus kuvaa, mihin työskentelyllä yleisesti pyritään, mitä on erityisesti otettava huomioon ja mitä rajoja työskentelylle asiakkaan ja/tai ohjaajan toimesta asetetaan. Sopimus on ohjaajaa velvoittava. Mikäli tilanne niin edellyttää, voidaan sitä tarkentaa myöhemmin.

Ryhmän pelisäännöistä keskustellaan ja yhteisellä päätöksellä voidaan asettaa normeja ryhmän työskentelylle (esimerkiksi poistumiskielto istuntojen aikana ja jäsenen velvollisuus käsitellä ryhmän kanssa mahdollinen lähtönsä ryhmästä). Jos asiakas toistuvasti jättää noudattamatta tehtyjä sopimuksia ja aiheuttaa näin jatkuvan tuhoisan prosessin ryhmälle, ohjaaja voi poistaa hänet ryhmästä.

4.6 Asiakkaan oikeudet

Asiakkaalla on oikeus kieltäytyä mistä tahansa hänelle tarjotusta tehtävästä. Hän voi myös peruuttaa aikaisemmin antamansa työskentelysopimuksen ja hänellä on oikeus keskeyttää työskentely ja ryhmään osallistuminen milloin tahansa. Hänen fyysistä ja henkistä koskemattomuuttaan on suojeltava. Asiakkaalla on oikeus paljastaa turvallisesti elämänsä liittyviä arkaluontoisia asioita sekä ilmaista itseään ja tunteitaan. Ohjaajan velvollisuutena on huolehtia siitä, ettei kukaan ryhmän jäsenistä vahingoita muita tai loukkaa ryhmäläisten tasavertaisia oikeuksia.

4.7 Ohjaajan oikeudet

Ohjaajalla on oikeus säilyttää riippumattomuutensa ja henkilökohtainen koskemattomuutensa. Hänen ei tarvitse yksityishenkilönä jatkaa asiakkaan asioiden käsittelyä, paljastaa yksityisiä asioitaan tai muuten ottaa asiakasta osaksi yksityistä elämänpiiriään. Kiistatapauksissa ohjaajalla on myös oikeus puolustautua ja selvityttää puolueettomalla taholla se, onko hän toiminut oikein ja vastuullisesti ohjaustyössään.

5. LUOTTAMUKSELLISUUS

5.1 Vaitiolovelvollisuus

Työskentelyissä tulee tavallisesti ilmi ryhmäläisten henkilöön liittyviä yksityisasiota tai seikkoja, jotka lisäävät heidän haavoittuvuuttaan. Luottamuksellisuus on siksi ensiarvoisen tärkeää. Terapiatyössä sovelletaan sitä, mikä on vaitiolovelvollisuudesta säädetty terveydenhuolto- ja sosiaalialaa koskevissa juridisissa ja eettisissä normeissa. Koska toiminta tapahtuu ryhmässä, edellyttää se kaikkien ryhmäläisten sitoutumista ehdottomaan luottamuksellisuuteen. Ohjaajan on tehtävä tämä selväksi heti ryhmän käynnistyessä. Vaitioloon sitoutuminen on edellytys ryhmän jäsenyydelle. Ryhmissä on usein tarpeen ulottaa vaitiolovelvollisuus koskemaan myös tietoa siitä, ketkä osallistuvat ryhmän työskentelyyn. Jokaisella ryhmäläisellä on oikeus kieltää henkilötietojensa ja muun hänen henkilöllisyytensä paljastavan materiaalin (esimerkiksi valokuvat) käyttö muuhun kuin ryhmän omiin tarpeisiin.

5.2 Luottamussuhteet koulutettaviin

Jos ohjaaja on koulutuksessa olevan terapeutti tai muussa läheisessä luottamussuhteessa koulutettavaan, hänen ei pitäisi toimia tämän tenttaattorina eikä muidenkaan koulutussuoritusten virallisena arvioijana. Moniroolisuutta tulisi muutenkin välttää suhteessa koulutettaviin riippuvuuden välttämiseksi koulutusprosessin aikana.

5.3 Asiakastietojen käyttö

Luottamuksellista aineistoa joudutaan joskus käsittelemään esimerkiksi tutkimukseen, konsultointiin, työnohjaukseen tai koulutukseen liittyen. Mikäli tällöin on olemassa mahdollisuus, että asiakkaan henkilöllisyys paljastuu, tietojen käyttöön tulee saada asiakkaan suostumus. Tarvittaessa suostumus voidaan pyytää kirjallisena. Muuten tällaisia tietoja käytetään vain sillä tavoin, että asiakkaan henkilöllisyys suojataan täysin. Myös julkaisutoiminnassa on pidettävä huolta tämän periaatteen noudattamisesta. Mikäli salassapidossa tulee vastaan ongelmia tai tulkintakysymyksiä, asiasta on konsultoitava ammattieettistä toimikuntaa tai sen valtuuttamaa edustajaa.

5.4 Sähköinen kommunikointi

Jos sähköpostia käytetään asiakkaiden tai opiskelijoiden kanssa kommunikointiin, on hankittava riittävästi tietoa ja ymmärrystä sen käytön riskeistä viestin saajan yksityisyydelle. Ohjaajan tulee myös tutustua sähköisen viestinnän käytäntöihin. Sähköposti soveltuu parhaiten käytännön asioiden sopimiseen, mutta ei varsinaisen työskentelyn välineeksi. Sähköpostitse tapahtuva yhteydenotto tarjoaa mahdollisuuden ryhmässä tapahtuvan prosessin ohittamiseen ja vesittämiseen, mikä ei ole ryhmäläisen tai opiskelijan edun mukaista.

Sähköisessä viestinnässä on useita mahdollisuuksia viestin hukkaantumiseen tai joutumiseen väriin käsiin. Viestien sisältö määrää turvatoimien, kuten salauksen tarpeen ja tason. Jos luotettava salausmenetelmä ei ole mahdollinen, on

asiakkaalle tai opiskelijalle tarkoitettu luottamuksellinen viesti turvallisinta lähettää postitse.

6. HYVÄKSIKÄYTTÖTAPAUKSET

6.1 Yleistä

Psyko- ja sosiodraamatyöskentelyä leimaa usein asiakkaiden suuri tilannekohtainen riippuvuus ohjaajasta. Se saattaa altistaa ohjaajan hyväksikäyttämään asiakkaitaan. Ryhmädynamiikka on usein voimakasta ja ryhmän regressio suuri. Ohjaajan velvollisuutena on vastata siitä, ettei hyväksikäyttöä pääse syntymään.

6.2 Taloudellinen hyväksikäyttö

Ohjaajien on sovellettava työssään alalla yleisesti hyväksytyjä hinnoitteluperiaatteita. Kustannuksista on aina informoitava ja sovittava etukäteen. Ohjaajilla ei ole oikeutta ottaa vastaan lahjuksia, huomattavia lahjoja tai ylimääräistä taloudellista hyötyä asiakkailtaan.

6.3 Henkinen ja sosiaalinen hyväksikäyttö

Asiakkaalla on oikeus omiin vakaumuksiinsa ja arvoihinsa. Ohjaajan tulee kunnioittaa asiakkaan vakaumusta, eikä hän saa käyttää asemaansa sen loukkaamiseen tai pyrkiä sen muuttamiseen vastoin asiakkaan tahtoa. Terapeuttisissa tulkinnoissaan ohjaajan on oltava varovainen ja vältettävä kannanottoja, jotka saattavat lisätä asiakkaan riippuvuutta ja estää itseohjautuvuutta hänen omassa ajattelussaan ja elämässään. Ohjaaja ei saa pyrkiä sosiaalisen aseman tai huomion hankkimiseen asiakkaitensa välityksellä. Esimerkiksi julkisuuden tavoittelu asiakassuhteiden kautta ei ole hyväksyttävää.

6.4 Seksuaalinen hyväksikäyttö

Työskentely saattaa herättää seksuaalisia tunteita, mielikuvia ja tarpeita. Kaikenlainen seksuaalinen provosointi tai seksuaalisuuden fyysinen toteuttaminen asiakassuhteessa on epäeettistä siinäkin tapauksessa, että asiakas avoimesti ilmoittaisi halukkuutensa siihen.

7. MUUT TYÖSKENTELYYN LIITTYVÄT KYSYMYKSET

7.1 Yleistä

Psyko- ja sosiodraamamenetelmille on ominaista toiminnallisuus ja vuorovaikutuksellisuus. Työskentely voi herättää voimakkaita tunteita ja regressiivisyyttä sekä siihen liittyviä syviä riippuvuuden kokemuksia. Näistä piirteistä johtuu tiettyjen eettisten näkökohtien erityisen voimakas korostuminen.

7.2 Fyysinen turvallisuus

Koska fyysinen toiminta näyttämöllä on keskeistä, ohjaajan velvollisuus on kartoittaa riskit etukäteen (sairaudet, vammat) ja pyrkiä vaaratilanteiden ennaltaehkäisyyn. Tämä koskee sekä näyttämön rakentamista (korokkeet, näyttämölliset rakennelmat, apuvälineet jne.) että rooleissa toimivien fyysistä kohtaamista (kiinnipitäminen, kamppailu, pakoon juokseminen, uhkaaminen jne.). Ohjaajan on oltava tarvittaessa niin lähellä näyttämöllä olevia henkilöitä, että hän pystyy estämään vaaratilanteet väliintulollaan. Ellei tämä jostain syystä ole mahdollista, on ohjaajan huolehdittava siitä, että joku ryhmäläinen huolehtii toiminnan fyysisestä turvallisuudesta.

7.3 Apuhenkilöt

Ohjaajan on tehtävä selväksi apuhenkilöille heidän oikeutensa ja velvollisuutensa sekä annettava riittävän selvät ohjeet roolien toteuttamisesta. Jos vaaratilanne on mahdollinen, on apuhenkilöä neuvottava eliminoimaan se. Hän pystyy tavallisesti päähenkilöä paremmin kontrolloimaan käyttäytymistään. Vaikka apuhenkilö on suostunut rooliinsa, on hänellä oikeus myös keskeyttää työskentely, jonka hän kokee liian vaaralliseksi tai muuten itselleen kohtuuttoman rasittavaksi.

7.4 Menetelmän soveltamisen rajat

Työskentelyissä käsitellään myös tilanteita, jotka ovat traumaattisia, pelottavia ja tuskallisia. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi raiskaus, erilaiset väkivaltaiset tapahtumat tai itsetuhoisuus. Ohjaajan on erityisen tarkkaan valittava ne draamalliset keinot, joita näissä tilanteissa käytetään. Päähenkilöä on suojeltava kohtuuttomalta tuskalta ja uudelleentraumatisoitumiselta. Itsetuhoisuutta ei saa provosoida, ja ohjaajan on oltava selvillä itsetuhoisuuden käsittelyyn liittyvistä erityiskysymyksistä. Fyysinen kontakti on säilytettävä turvallisena ja kokemuksellisesti siedettävänä. Myöskään apuhenkilöitä ei pidä asettaa kohtuuttomalle rasitukselle alttiiksi. Jos apuhenkilöt tai muut ryhmän jäsenet ovat työskentelyn aikana joutuneet voimakkaiden tunteiden valtaan, tulee ohjaajan huomioida tämä joko draaman kestäessä tai jakamisen yhteydessä.

8. KOLLEGIAALISUUS JA MUUT AMMATILLISET SUHTEET

8.1 Yleistä

Kollegiaalisuuden merkitys on psyko- ja sosiodraamatyöskentelyssä huomattava. Itsensä lisäksi ohjaaja edustaa työssään aina koko ammattikuntaansa. Hän on osa maailmanlaajuisesta psyko- ja sosiodraamayhteisöä. Ryhmässä toimiminen ja työparin kanssa työskentely ovat omiaan korostamaan tätä periaatetta. Kollegiaalisuuden myönteinen puoli on keskinäisessä luottamuksessa, toisiltaan oppimisessa, tukemisessa ja vuorovaikutuksessa. Sen sijaan kollegiaalisuus ei ole toisten tekemien virheiden tai väärinkäytösten salailua tai aiheellisesta kritiikistä luopumista.

8.2 Markkinointi ja kilpailu

Ohjaajan on itsensä ja työnsä markkinoinnissa sovellettava totuudellisuuden ja kohtuullisuuden periaatteita. Hän ei saa asettaa kollegoitaan epäilyttävään tai huonoon valoon, eikä esittä oman osaamisensa perusteluksi muuta kuin objektiivisesti todistettavia ansioita (opintosuorituksia, työkokemusta jne.). Myös vastatessaan kollegoitaan koskeviin kysymyksiin ohjaajan tulee pitäytyä tosiasioissa ja välttää subjektiivista arvostelua.

8.3 Konsultointi ja yhteistyö

Ammattitaitonsa ylläpitämiseksi ja asiakkaidensa edun turvaamiseksi ohjaajan on tärkeää konsultoida kollegoitaan ja kertoa omasta työstään sekä suunnitelmistaan esimerkiksi koulutus- ja neuvottelutilaisuuksissa. On suositeltavaa, että ohjaajat toimitsevat ajoittain myös työpareina saadakseen toisiltaan palautetta ja oppiakseen toisiltaan.

8.4 Muut terapeutit, hoitojärjestelmät ja ammatilliset suhteet

Hoito-, terapia- ja sosiaalityössä toimivien ohjaajien tulisi pitää yhteyttä muihin alalla toimiviin informoidakseen omasta työstään, oppiakseen muita menetelmiä soveltavilta ja korostaakseen ihmisen hoidon kokonaisvaltaisuutta. Ohjaajan tulee tarvittaessa konsultoida asiakkaitensa hoitoon osallistuvia muita ammattilaisia ja ohjattava omia asiakkaitaan heidän tarvitsemaansa jatkohoitoon. Ammatillisissa yhteyksissä ohjaajan on suhtauduttava toisiin ammattiaan harjoittaviin avoimesti, suvaitsevasti ja arvostavasti. Reiluus ja suoruus antavat asiallisen pohjan ammatillisille suhteille.

9. JULKINEN SANA

9.1 Yleistä

Julkisella sanalla on merkitystä ihmissuhde- ja hoitotyössä erityisesti sitä kautta, että se tarjoaa mahdollisuuden informoida laajaa yleisöä ja saada potentiaaliset asiakkaat tietoisiksi saatavilla olevasta avusta. Julkisuudessa esiintyminen edellyttää ohjaajalta tarkkaa harkintaa oman työn esittelyyn ja salassapitovelvollisuuteen liittyen. Ohjaajan on julkisuudessa pitäydyttävä tosiasioihin ja vältettävä tarpeetonta itsensä ja työnsä korostamista. Psyko- ja sosiodraamamenetelmien esittelyssä on tarpeen olla objektiivinen ja solidaarinen koko sille yhteisölle, jonka keskuudessa on kouluttautunut ja jonka kanssa tekee yhteistä työtä.

10. JATKO- JA TÄYDENNYSKOULUTUS SEKÄ ITSENSÄ HOITAMINEN

10.1 Yleistä

Ohjaajalla on velvollisuus pitää yllä ammattitaitoaan, osaamistaan ja jaksamistaan.

10.2 Jatkuvan koulutuksen merkitys

Työn luonne edellyttää säännöllistä jatko-opiskelua ja alan kehityksen seuraamista tutkimusten, alan aikakauslehtien sekä koulutustilaisuuksien avulla. Toistuvat tapaamiset kollegojen kanssa ovat hyödyllisiä oppimisen ja palautteen saamisen kannalta.

10.3 Työnohjaus ja oman persoonan hoitaminen

Ohjaajan on työn erityisluonteen vuoksi erityisen tärkeää pitää huolta itsestään uupumisen, sairastumisen ja sijaistraumatisoitumisen ehkäisemiseksi. Ammatillisena apuna toimii työnohjaus. Ohjaajan on tärkeää olla sekä koulutuksensa aikana että myöhemmin riittävästi asiakkaan roolissa autettavana sekä itseään tuntemaan ja kehittämään pyrkivänä ihmisenä. Terapiatyössä oleva ohjaaja tarvitsee aika ajoin myös omaa terapiaa. Voidakseen auttaa muita ohjaajan on työskenneltävä omien ongelmien kanssa, jotta hän olisi tietoinen omista rajoistaan ja omasta problematiikastaan niin ihmisenä kuin auttajana.

10.4 Tutkimus

Tasonsa ja objektiivisuutensa säilyttääkseen psyko- ja sosiodraama edellyttävät pohjaksi jatkuvaa tutkimusta. On toivottavaa, että ohjaajat tekevät myös omaa työtään koskevaa tutkimusta sekä seuraavat alan kansainvälisiä tutkimusjulkaisuja.

11. VALITUKSET JA SEURAAMUKSET

Asiakkaiden oikeusturva ja alan eettinen taso edellyttävät, että on olemassa selkeä valitusmahdollisuus, joka koskee ohjaajien työssään tekemiä virheitä ja väärinkäytöksiä.

Jokaisella ryhmän jäsenellä on oikeus kääntyä suoraan ammattieettisen toimikunnan puoleen ja pyytää selvitystä epäilemästään virheestä. Selvityspyyntö tehdään kirjallisesti. Toimikunnan on otettava asia käsittelynsä viimeistään kuukauden kuluessa pyynnön esittämisestä. Ohjaajaa ja mahdollisesti asiantuntijoita kuultuaan toimikunta antaa päätöksensä asiassa, mikä ilmoitetaan kirjallisesti sekä asiakkaalle että ohjaajalle.

Seuraamuksena virheestä voi olla ammattieettisen toimikunnan antama yksityinen huomautus tai kirjallinen varoitus. Toimikunnan päätös on lopullinen eikä siitä voi valittaa. Lisäksi ohjaaja voidaan poistaa Suomen Psykodraamayhdistyksen ohjaaja- ja jäsenluettelosta ja MOPSI:n ohjaajaluettelosta. Tämän päättää Psykodraamayhdistyksen ja MOPSI:n hallitus ammattieettisen toimikunnan esityksestä.

Jos on aihetta epäillä, että ohjaaja on toiminut asemaansa nähden sopimattomalla tavalla, käyttäytynyt epäkollegiaalisesti tai muuten alaa halventavasti tai laiminlyönyt hänelle ohjaajana kuuluvia velvollisuuksia, voivat sekä ammattieettinen toimikunta että myös muut kuin asiakkaat käynnistää valitusprosessin. Lisäksi ohjaajan toimintaa koskevissa asioissa on mahdollisuus käyttää niitä oikeudellisia ja hallinnollisia valitustestejä, jotka normaalisti ovat käytössä terapia-, hoito- ja sosiaalityössä.